

TARRAGONA metrópoli

Anàlisi inicial
Novembre 2023

Diputació Tarragona

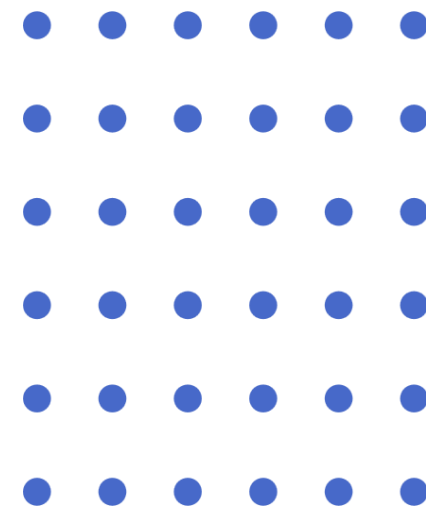
idencity transforming cities

▶ ▶ ▶ ▶ ▶ **4**

Identificació de referents

El cas de l'Àrea Metropolitana de Barcelona
(AMB)

Introducció

Existeixen múltiples models metropolitans i no hi ha una fórmula adequada per a tots. Per això és necessari que **cada realitat metropolitana** defineixi de forma estructurada i consensuada **els objectius a aconseguir** mitjançant l'organització metropolitana, **els mitjans a través dels que els obtindrà** i els **mecanismes de gestió i governança** horitzontal i vertical que ha d'aplicar per a garantir l'assoliment d'aquesta **visió conjunta**.

D'acord amb la Fundació Metròpolis, en el cas europeu, es constata que **en la majoria d'àrees metropolitanes existeix una fragmentació institucional** i que **prevalen els models amb un grau mitjà d'institucionalització** seguits pels governs metropolitans forts i, en una posició minoritària, l'associació voluntària de municipis.

Ara bé, per a aquest cas d'estudi, **l'anàlisi de l'àrea metropolitana de Barcelona (AMB)** pot proporcionar informació rellevant per al disseny i creació de l'àrea metropolitana de Tarragona en tant que es regeixen pels **mateixos paràmetres administratius**, definits per la Generalitat de Catalunya i, al mateix temps, **comparteixen característiques culturals i polítiques**.

Per tant, en les pàgines que segueixen s'exposarà una **visió històrica de la creació de l'AMB** i, posteriorment, es presentarà breument **com funciona i què fa l'AMB d'avui dia**.

Adicionalment, s'exposarà breument la **planificació estratègica metropolitana de l'AMB** i el seu paper en el desenvolupament i enfortiment del projecte metropolità.

Així mateix, s'identificaran **les lliçons apreses** de l'AMB que puguin ser útils en el processos de desenvolupament i consolidació de l'Àrea Metropolitana de Tarragona.

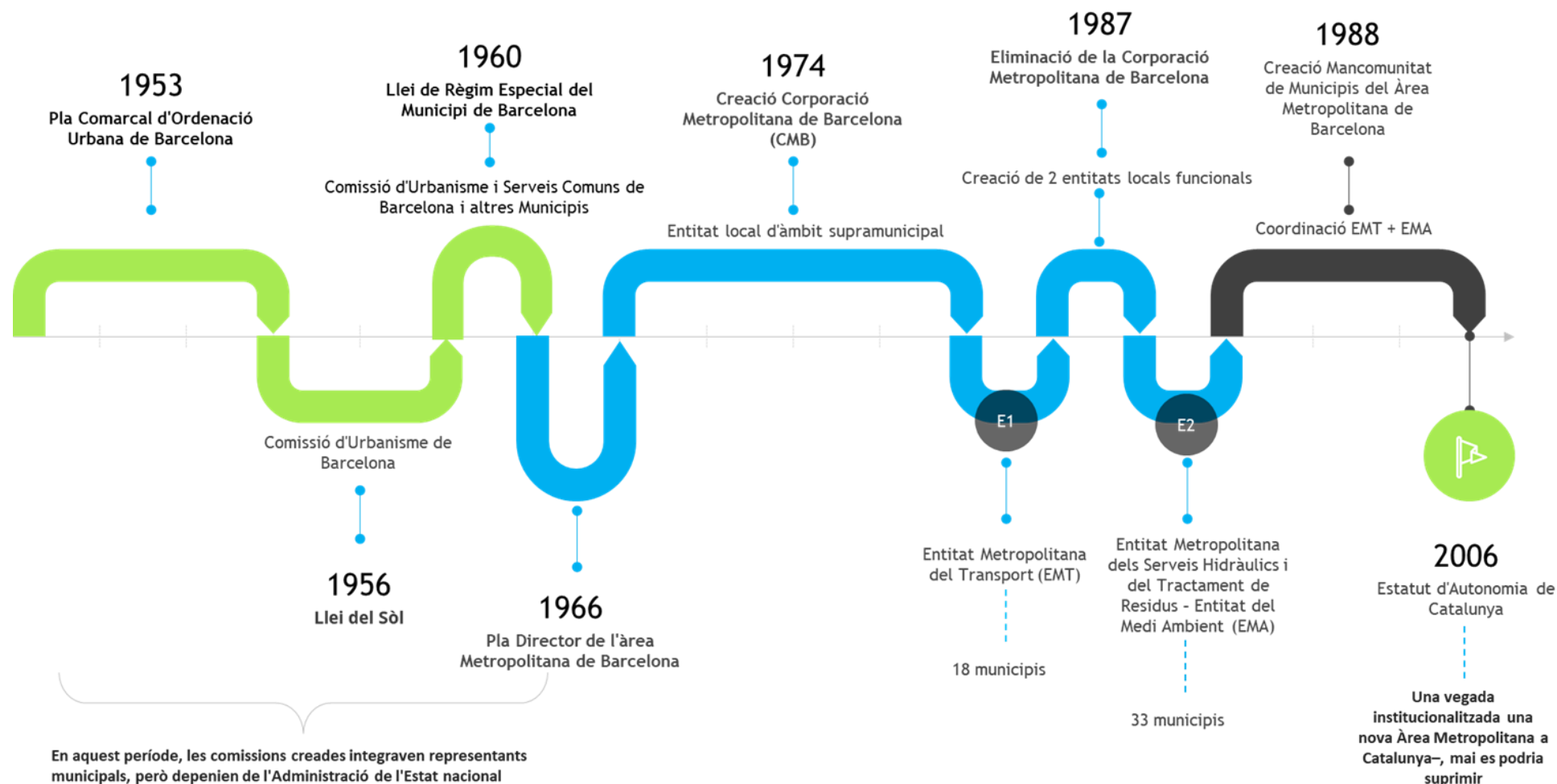
4.1. Visió històrica de l'AMB ◀ ◀ ◀ ◀ ◀

La creació d'una àrea metropolitana és un **procés que requereix temps, voluntat política, l'existència de "fets metropolitans" i legislació** que acompanyi i coordini el desenvolupament territorial de diversos **municipis que, per proximitat i complementarietat**, requereixen una visió, un planejament i un sistema de governança metropolitana. Aquest desenvolupament metropolità ha de néixer per **millorar l'eficiència en la prestació de serveis públics i impulsar el desenvolupament econòmic**, tant dels municipis que la componen, com del conjunt de l'àrea.

A continuació, s'exposen les **principals fites històriques** que han permès configurar l'AMB, fins al 2010, any al que es va crear **l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB)**. Aquesta institucionalització li continua donant forma a **l'AMB contemporània**, per la qual cosa al punt 4.2. s'explorà amb més detall la configuració de l'AMB que sorgeix al 2010.

4.1. Visió històrica de l'AMB

4.1. Visió històrica de l'AMB

En la línia de temps es reflecteix la trajectòria que ha seguit el desenvolupament de l'àrea metropolitana. Tal com es pot apreciar en el gràfic, es tracta **d'una història que transita per diferents estats**, passant per la fragmentació, la creació d'estructures centralitzades que no perduren en el temps per a finalment arribar a **la seva forma actual amb diferents agències sectorials que generen una governança en xarxa** que, no obstant això, es coordina des d'un ens centralitzat (l'AMB) en el qual es troben representats tots els municipis que la integren.

En el cas de Barcelona, **la planificació del territori i dels usos del sòl a una escala supramunicipal va ser el motor del desenvolupament metropolità** des de 1953. Per això, el lideratge en les definicions i decisions venia donat per les comissions d'urbanisme que actuaven a l'empara de les lleis nacionals.

En el **Pla Director de 1966** s'incorpora el criteri de la mobilitat obligada (els desplaçaments residència — treball) com el principal indicador per a delimitar l'abast de l'àrea.

Com a resultat d'aplicar aquest criteri, els 27 municipis del pla de 1953 passaven a ser 162. En 1974, quan es va crear la **Corporació Metropolitana de Barcelona (CMB)** es torna a la configuració de 27 municipis. Li van ser atorgades **competències en matèria d'aigua, sanejament d'aigües residuals, tractament de residus urbans, control de l'ambient atmosfèric i cementiris**. No obstant això, la gestió metropolitana del transport interurbà, tant el de superfície com el subterrani —Metre—, no es va aconseguir encara en aquesta etapa, i va romandre sota la titularitat de l'Ajuntament de Barcelona.

En **1987 es dissol la CMB i es creen dues entitats que assumeixen funcions metropolitanes**: L'Entitat Metropolitana del Transport i l'Entitat del Medi Ambient, amb límits diferents (una integra 18 municipis i l'altra 33) i amb sistemes de governança també diferents. En **1988 es va crear la Mancomunitat de Municipis** de l'AMB, però **l'Estatut d'Autonomia de 2006** aplanà el camí perquè es pugui crear l'AMB perquè reconeix que les àrees metropolitanes són realitats preexistents que la llei, més que crear-les, reconeix i institucionalitza.

4.2. L'AMB contemporània (Llei 31/2010)

Al 2010 es va crear l'**Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB)**. Aquesta institucionalització li continua donant forma a l'**AMB contemporània**, per la qual cosa s'identifiquen aspectes rellevants de la seva constitució i àmbits de treball, continguts a la Llei 31/2010, que serveixin de referència per el disseny d'altres àrees metropolitanes a Catalunya:

- Model jurídic i territorial
- Competències
- Sistema de governança
- Finançament

L'AMB té com a funció la **prestació dels serveis públics en l'àrea metropolitana de Barcelona** a través de la implicació i participació ciutadanes i de la interlocució amb els agents econòmics i socials. L'administració metropolitana també dona suport a la gestió dels ajuntaments que formen part d'ella.

L'AMB té competències a:

- 1. TERRITORI:** àmbits: ordenació del territori, urbanisme i infraestructures d'interès metropolità (infraestructures vinculades a la mobilitat, els parcs, les platges, els espais naturals, els equipaments, les dotacions, les instal·lacions i els serveis tècnics mediambientals i de proveïment).
- 2. HABITATGE:** polítiques de sòl i habitatge que estableix la legislació urbanística. Ho fa per delegació dels municipis metropolitans i per garantir la solidaritat Inter municipal en aquestes actuacions.
- 3. ECOLOGIA:** Les competències sobre medi ambient estan vinculades a tres àmbits: el cicle de l'aigua, els residus i els serveis ambientals (canvi climàtic, transició energètica i educació ambiental).
- 4. MOBILITAT:** A l'AMB es planifiquen i gestionen les xarxes d'autobusos i altres mitjans de transport públic, excepte els tramvies.
- 5. DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC:** L'AMB té l'objectiu de fomentar l'activitat econòmica, l'ocupació i la creació d'empreses en els camps de la indústria, el comerç, els serveis i els recursos turístics.

4.2.1. Model jurídic i territorial

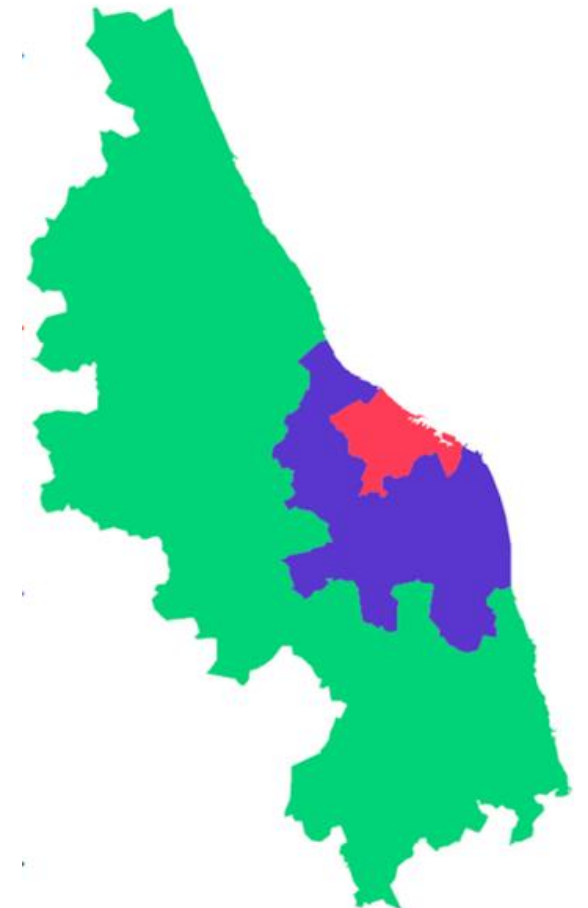
Configuració territorial i jurídica

- L'AMB és un **ens local supramunicipal** de caràcter territorial **integrat pels municipis** de la conurbació de Barcelona **entre els quals hi ha vinculacions econòmiques i socials** que fan necessària la planificació de polítiques públiques i la implantació de serveis de manera conjunta.
- L'Àrea Metropolitana de Barcelona té personalitat jurídica pròpia i plena capacitat i autonomia per a complir les seves finalitats.

Àmbit territorial

és el definit pels termes municipals dels municipis que la integren, que **són 36**.

Badalona, Badia del Vallès, Barberà del Vallès, Barcelona, Begues, Castellbisbal, Castelldefels, Cerdanyola del Vallès, Cervelló, Corbera de Llobregat, Cornellà de Llobregat, Esplugues de Llobregat, Gavà, L'Hospitalet de Llobregat, Molins de Rei, Montcada i Reixac, Montgat, Pallemà, La Palma de Cervelló, El Papiol, El Prat de Llobregat, Ripollet, Sant Adrià de Besòs, Sant Andreu de la Barca, Sant Boi de Llobregat, Sant Climent de Llobregat, Sant Cugat del Vallès, Sant Feliu de Llobregat, Sant Joan Despí, Sant Just Desvern, Sant Vicenç dels Horts, Santa Coloma de Cervelló, Santa Coloma de Gramenet, Tiana, Torrelles de Llobregat y Viladecans

4.2.2 Competències

Àmbits temàtics

1. Urbanisme
2. Transport i mobilitat
3. Aigües
4. Residus
5. Medi ambient
6. Infraestructures d'interès metropolità
7. Desenvolupament econòmic i social
8. Cohesió social i territorial

Pot **crear ens públics i societats mercantils conjuntament amb els municipis** per a prestar els serveis metropolitans. Els serveis metropolitans poden prestar-se en **consorci amb altres administracions públiques i ens privats** sense afany de lucre.

Àmbits d'actuació i coordinació amb altres administracions

- Té les **potestats establertes per als ens públics locals territorials** en la legislació de règim local.
- Les disposades per a les **entitats metropolitanes del transport, de serveis hidràulics i tractament de residus i la Mancomunitat de Municipis** i, en matèria d'urbanisme, les competències establertes per la legislació urbanística vigent.
- Prestar els serveis **i promoure les activitats que contribueixen a satisfer les necessitats i aspiracions dels municipis que la integren**, sense perjudici de les competències que corresponen a altres administracions públiques.
- Ha d'exercir les **potestats tributària i financera per a fer efectiva la solidaritat i equilibri fiscal** entre els municipis que la integren.
- En l'àmbit territorial de l'AMB, els **consells comarcals exerceixen les competències i funcions pròpies** que la present llei no atribueix a l'Àrea Metropolitana de Barcelona.
- Les potestats de **planificació i programació han d'exercir-se en el marc de la planificació territorial**, urbanística i sectorial de la Generalitat.

4.2.3. Sistema de governança ◀ ◀ ◀ ◀ ◀

Òrgans de govern

Els òrgans de govern que estableix la Llei són:

- el Consell Metropolità
- el president o presidenta
- la Junta de Govern i
- la Comissió Especial de Comptes.

Comissió Especial de Comptes: té com a objectiu examinar els comptes del AMB per a vigilar que els recursos de la ciutadania es gestionin amb rigor.

El **Consell Metropolità pot crear qualsevol altre òrgan complementari sectorial i participatiu** que involucrin a la ciutadania i les seves associacions representatives, personal especialitzat, representants de les universitats i d'altres administracions.

Junta de Govern

és l'òrgan que **assisteix al president o presidenta de l'Àrea Metropolitana en l'exercici de les seves atribucions**. Està integrada pel president o presidenta de l'Àrea Metropolitana i un nombre de consellers metropolitans nomenats pel president o presidenta a proposta del Consell Metropolità, que en cap cas pot superar el terç dels membres de dret del Consell.

President o presidenta: exerceix la representació màxima de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i és responsable de la gestió política davant el Consell Metropolità. **És triat pel Consell Metropolità entre els seus membres** que tenen la condició d'alcaldes.

Consell Metropolità

És el **màxim òrgan de govern de l'AMB**. Té competències com l'aprovació del Pla d'actuació metropolità; l'aprovació de les ordenances i dels reglaments, la determinació de les tarifes dels serveis metropolitans i designar al personal directiu.

Està **integrat per tots els alcaldes** de cada municipi de l'àmbit metropolità i els regidors triats pels municipis.

La **representació de cadascun dels municipis** és la següent:

- a) El municipi de Barcelona, 25 membres.
- b) Els municipis de més de 100.000 habitants, 4 membres.
- c) Els municipis d'entre 75.000 i 100.000 habitants, 3 membres.
- d) Els municipis d'entre 20.000 i 75.000 mil habitants, 2 membres.
- e) Els municipis de menys de 20.000 habitants, 1 membre.

4.2.4. Finançament

L'Àrea Metropolitana de Barcelona pot finançar-se mitjançant els següents recursos:

- a) Els ingressos procedents del **patrimoni i altres ingressos de dret privat**.
- b) El recàrrec sobre l'impost sobre béns immobles, establert per la **legislació d'hisendes locals per a les àrees metropolitanes**.
- c) Els altres **recàrrecs sobre els impostos dels municipis o la Generalitat** creats de conformitat amb la legislació reguladora de les hisendes locals.
- d) Les **taxes i preus públics per a prestar serveis** i per a dur a terme activitats de la seva competència.
- e) Els cànon i altres drets al seu favor per a **explotar serveis públics** i utilitzar el domini públic metropolità.
- f) Les **quotes urbanístiques i contribucions especials** per a executar obres i per a establir, millorar o ampliar serveis.
- g) El producte de les **multes i sancions**.
- h) Les **transferències de la Generalitat i d'altres ens supramunicipals** quant a les delegacions de competències que s'acordin.
- i) La participació en els **tributs de l'Estat i de la Generalitat**, en els termes establerts per la legislació reguladora de les hisendes locals.
- j) Les **aportacions dels municipis** que la integren.
- k) Les **subvencions** i altres ingressos de dret públic.
- l) El producte de les **operacions de crèdit**.
- m) Els recursos procedents de la **Unió Europea** i de programes comunitaris.
- n) Qualsevol **altre recurs** creat per a finançar l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

(Art. 40).

4.3. Pla Estratègic Metropolità de Barcelona (PEMB) ◀ ◀ ◀ ◀ ◀

És una **associació privada sense ànim de lucre** —promoguda per l'**Ajuntament de Barcelona i l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB)**— presidida pel president/a de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

El PEMB és un instrument per a identificar les necessitats i potencialitats del territori a mitjà termini, preveure la les tendències i amenaces i fer propostes per a afrontar el futur en les millors condicions.

El PEMB està integrat per:

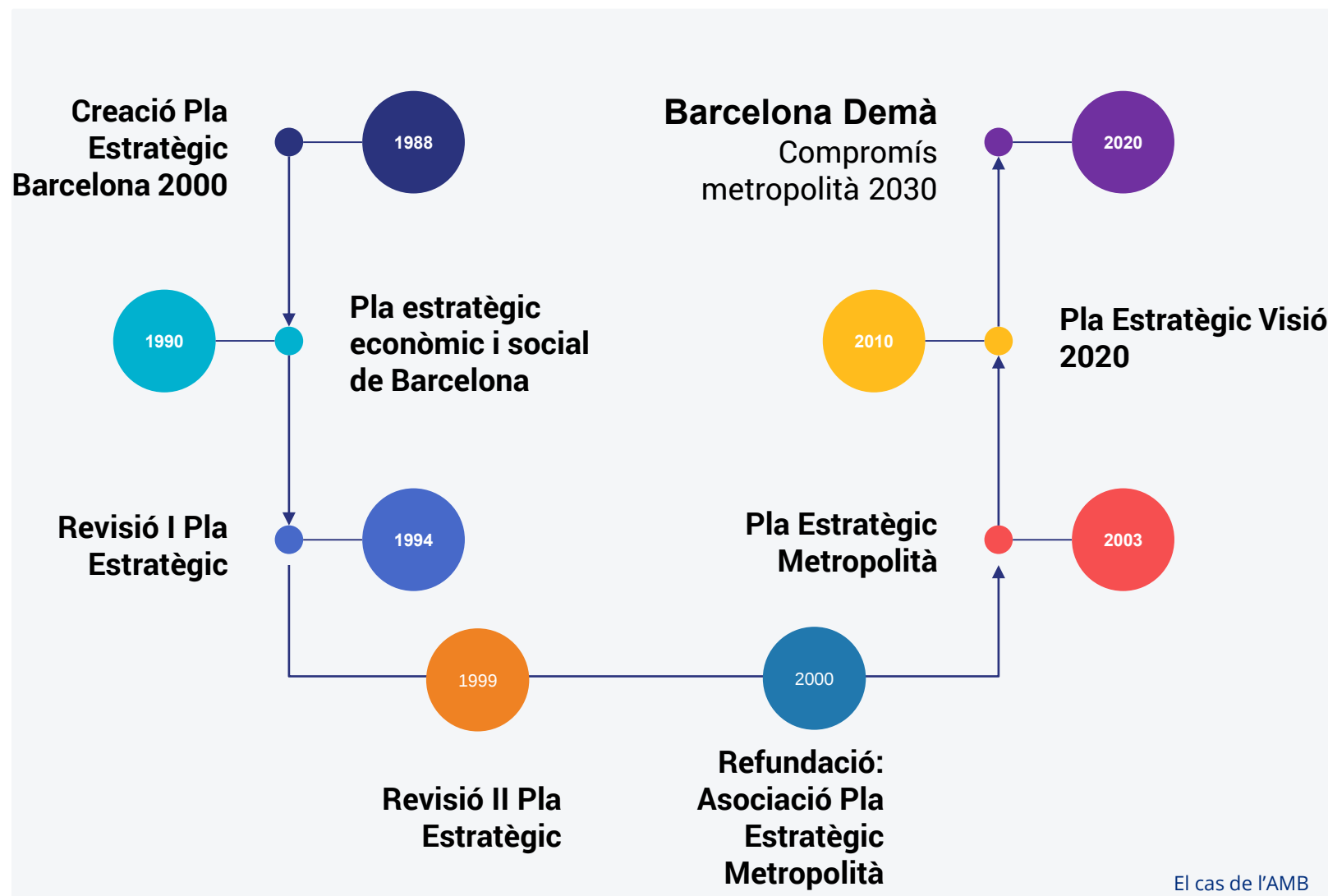
- Els principals **agents econòmics i socials de l'àrea metropolitana** de Barcelona que, al costat de l'**Ajuntament de Barcelona i l'Àrea Metropolitana de Barcelona**, són les institucions promotores.
- **Altres entitats econòmiques, socials i culturals** de l'àrea metropolitana de Barcelona que s'han anat integrant amb el pas dels anys i que formen part del **Consell General**. Actualment són **més de tres-centes**.
- Els **trenta-sis municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona**.
- **Altres administracions** que operen en el territori (Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona i Consell Comarcal del Baix Llobregat).

4.3.1. Línia del temps amb els plans del PEMB

La construcció de una **visió estratègica compartida** i feta per una gran **diversitat d'actors econòmics, socials i culturals de l'àrea metropolitana** ha estat a l'ADN del projecte metropolità i es converteix en la fulla de ruta que ha anat guiant el desenvolupament metropolità des de la dècada dels vuitanta.

4.3.2. Dimensions estratègiques de Barcelona Demà

El més recent procés de reflexió estratègica, àmpliament participatiu i alineat amb les agendes globals actuals, defineix aquestes sis línies d'actuació prioritària per a l'AMB.

4.4. Lliçons apreses

Model jurídic i territorial

- La formació d'una àrea metropolitana **respon a les característiques i necessitats d'una època** per a ordenar el creixement i desenvolupament de les agrupacions urbanes, fent-les partícips d'una **organització estructurada per la coordinació** del planejament territorial, garantint una adequada distribució d'usos del sòl, i que els avantatges d'una gran ciutat es facin extensives als territoris circumdants (**mesura d'equilibri territorial**).
- L'abast **territorial inicial no té per què ser el definitiu**. Les àrees metropolitanes són **sistemes complexos vius** que han de ser revisats al llarg del temps. No obstant això, iniciar amb un **nucli "fort" capaç de jalonar el procés de consolidació** de l'àrea metropolitana per a ser objecte d'ampliacions posteriors, segons es determini jurídicament.
- Per donar-li continuïtat i estabilitat en el temps a l'àrea metropolitana de Tarragona, es recomana dotar-la de **personalitat jurídica pròpia** i plena capacitat i autonomia per a complir les seves finalitats.
- La creació de **agencies sectorials** per a respondre a la gestió dels serveis que es defineixi gestionar a nivell metropolità és una opció altament valorada pels especialistes, ja que poden estar **compostes per un nombre variable de municipis**, permetent una **millor distribució de "atribucions" entre tots els municipis** vinculats a l'àrea metropolitana.

4.4. Lliçons apreses

Sistema de governança

- Les **comissions tècniques** van ser una constant en el procés de constitució de l'AMB des dels seus orígens. Actuen com a **instrument institucional i polític** per a desenvolupar estudis i propostes que ordenin i potenciïn el desenvolupament metropolità.
- El camí cap a la creació d'una àrea metropolitana **genera controvèrsia, opinions dividides i "especulacions"**. Per a minimitzar aquest impacte, es recomana desenvolupar una **campanya institucional i per a l'opinió pública** seriosa i coherent, oferint informació de manera objectiva i transparent.
- A nivell organitzatiu, s'identifica com una bona pràctica **l'estructura que compta amb un òrgan polític** (representatiu de tots els municipis vinculats i la diputació), un **òrgan administratiu** (personal tècnic) i un **òrgan executiu** (Gerent metropolità).
- Per a poder potenciar un **major equilibri territorial** es recomana apostar per **estructures policèntriques i reticulars** a l'hora d'assignar rols a cada territori; això és, substituir la tradicional interpretació del territori a través de relacions jeràrquiques entre nuclis, per una altra de caràcter més horitzontal.
- **L'AMB compta amb una direcció de planificació estratègica** que tracta de coordinar la visió i l'acció de la resta de departaments. Així mateix, la direcció política d'aquest departament coincideix amb la direcció política de l'òrgan executiu del PEMB. **La presidència de l'AMB i del PEMB, d'altra banda, coincideixen en la persona de l'alcalde de Barcelona**. Tot i la proximitat existent entre la direcció de planificació estratègica de l'AMB i el PEMB, **cada una ocupa un espai diferenciat**. És recomana mantenir un esquema organitzatiu semblant per la planificació estratègica.
- **El PEMB ha de ser un espai no condicionat pels límits administratius ni els dominis institucionals**, de tal manera que la qüestió metropolitana pugui ser tractada amb la geometria variable que cada temàtica requereixi.
- L'AMB pot dotar-se com a institució de plans a mig i llarg termini, però en qualsevol cas sempre vindrà condicionada pels períodes quadriennals de cada mandat i els possibles canvis de color polític que es puguin produir. **El PEMB ha de ser l'espai que situï el focus en el llarg termini, més enllà dels períodes electorals**, que anticipi tendències i identifiqui els reptes clau a què haurem de fer front col·lectivament en el futur, integrant la capacitat d'acció de tots els seus membres, proporcionant-los una guia compartida per a l'actuació en el present.

TARRAGONA metrópoli

Diputació Tarragona

transforming cities